

ster forståelig og i høj grad læseværdig fremstilling demonstrerer dr. Keene, hvorledes denne kontakt gradvist påvirkede japanske videnskabsmænd og politikere, samt hvorledes reaktionen derpå satte ind efter 1800. På det tidspunkt søgte Japan fortsat at udnytte de fremmedes viden, men samtidig blev forestillingen om den kulturelt laverestående europæer kraftigt akcentueret. Forfatteren demonstrerer overbevisende, at vi må søge tilbage til perioden 1720–1830 for at forstå den dybtgående moderniseringsproces, som traditionelt dateres fra Commodore Perry's ankomst til Japan i 1853.

OLE FELDBÆK

STEN NILSSON: *European Architecture in India 1750–1850*. London, Faber and Faber, 1969. 214 s. Ill. Kort. 7 gns.

I maj 1967 erhvervede den svenske kunsthistoriker Sten Nilsson en velfortjent doktorgrad ved Lunds Universitet på en afhandling om europæisk arkitektur i Indien 1750–1850. Skønt umiddelbart tillokkende har emnet ikke tidligere været behandlet i sammenhæng. Afhandlingen, der nu er udkommet på engelsk og i et rigere udstyr, er et pionerarbejde; og dette har blandt andet betydet, at blot hovedlinjerne og kun et udsnit af periodens europæiske arkitektur i Indien er blevet inddraget. Forfatterens mål har været at analysere det europæiske byggeri i Indien med særligt henblik på dets relation til klima og specielle levevilkår; og han konkluderer, at påvirkningen fra indisk arkitektur har været minimal og at de temperatur-tekniske elementer, der optræder, sjældent er specifikt indiske.

Størst interesse for danske læsere har værket ved den meget fyldige og yderst velskrevne behandling, som bliver byen Tranquebar og logen Serampore til del. Ved siden af de evidente kvaliteter, som har været en følge af at have studeret bygningerne på stedet, skal dr. Nilssons dygtige udnyttelse af det danske arkivmateriale fremhæves. Enkelte af hans referencer til arkitekturen i monarkiets europæiske del er næppe holdbare; men behandlingen af Tranquebar og Serampore har sin store værdi ved dels at meddele den første sammenhængende redegørelse for bygningshistorien i de små danske besiddelser og dels ved at sætte disse besiddelser qua arkitekturmonumenter ind i en større, europæisk-indisk sammenhæng.

OLE FELDBÆK

C. J. BARTLETT (ed.): *Britain Pre-eminent. Studies of British World Influence in the Nineteenth Century*. London, Macmillan, 1969. vi + 200 s. 40 sh. Paper 16 sh.

Britain Pre-eminent består af en samling artikler – ialt 8 – skrevet af lige så mange forfattere. Bidragene beskæftiger sig med så væsentlige emner fra forrige århundredes engelske historie som f.eks. den industrielle revolution, frihandelen, emigrationen, imperialismen. Naturligvis er det – bogens omfang taget i betragtning – ikke muligt at nå nogen dybere analyse af disse og andre fænomener. I bogens forord fremhæves da også, at formålet er at foretage en foreløbig vurdering af

særligt betydningsfulde engelske påvirkninger af 1800-tallets verden og især »to transcend the artificial limits that are so often imposed on the study of this fascinating subject by conventional textbooks on British imperial, foreign or economic history, each a speciality in itself, and so failing to provide an overall picture«. Det helhedsbillede, som udgiveren jagter, opstår imidlertid næppe på anden måde end gennem læserens aktive interesse for formålet. De 8 forfattere behandler hver for sig emner, som de mestrer, men ingen af dem har i deres fremstilling i synderlig grad ladet sig påvirke af medforfatterens synspunkter. Resultatet er blevet en samling essays, som alle er af ganske høj standard, men som for så vidt ikke har anden sammenhæng end den fælles indbinding. Ønsker læseren synteser, må han selv forme dem.

Bogen er med andre ord en handy oversigt over nogle hovedtemaer i forrige århundredes engelske historie. Den er velegnet som introduktion for den, der ønsker at sætte sig ind i perioden, men for den mere kyndige er der næppe meget nyt at hente.

KNUD LARSEN

The Prime Minister's Papers 1801–1902. A survey of the privately preserved papers of those statesmen who held the office of Prime Minister during the 19th century, by JOHN BROOKE, Senior Editor, Historical Manuscripts Commission. London, Her Majesty's Stationery Office, 1968. iv+79 s. 10 sh.

I sin introduktion til denne registrant over det 19. århundredes engelske premierministres papirer citerer udgiveren Lytton Strachey for følgende bemærkning: »The history of the Victorian age will never be written: we know too much about it«. Denne opfattelse bekræftes til overmål af den foreliggende oversigt. Eller rettere: den bekræfter, at kildematerialets mængde er ganske overvældende. De registrerede papirer udgør kvantitativt blot en brøkdel af det kildemateriale, der er til rådighed for den historiker, der vil forske i Englands historie i denne periode. Derimod er der næppe tvivl om, at de indholdsmæssigt er en af de mest givende kildegrupper for den, der vil danne sig et indtryk af periodens »atmosfære« og de ledende statsmænds ideer og opfattelse af samtidens politiske begivenheder.

Der er i øjeblikket omkring 20 år mellem det tidspunkt, British Museum erhverver en kildesamling, og registreringen af den i et offentligt tilgængeligt katalog. Behovet for specialkataloger er derfor åbenbart. Det foreliggende er ikke blot et hjælpemiddel for de historikere, som i dag skal beskæftige sig med Englands historie, men også indledningen til en serie af publikationer omfattende kilder fra det 19. århundrede, som the Historical Manuscripts Commission planlægger at udgive.

»Private Papers« defineres negativt som alle de papirer, der ikke befinder sig i et regeringsdepartements arkiv, og oversigten dækker ikke alene kilder fra de enkelte statsmænds periode(r) som premierministre, men omfatter hele deres virke som aktive skribenter. Den registrerer dels modtageren og dels den/de samling(er), hvor manuskripterne nu findes. Under hver premierminister er der desuden en fortegnelse over de dele af papirerne, der er publiceret. For dem, der